

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Corollaria præcedentis doctrinæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

modum dispositionis; sed si consideretur inquantum habet virtutem clavium, sic sacramentaliter operatur in virtute sacramenti penitentiae. Quando ergo homo contritus ad sacramentum Penitentiae accedit, duplicem recipit gratiam, unam ex opere operantis, quae correspondet contritioni secundum se consideratae; alteram ex opere operato, quae correspondet virtuti sacramenti, unde sacramentalis dicitur. Prima producit contritionem in genere causae efficientis, & ab ea solum dependet in genere causae materialis dispositivae: secundum vero dependet à contritione, non solum ut à dispositione, sed etiam ut à causa effectiva instrumentali, & ideo ipsam effectivè non producit.

222. Obijcies octavo: Nulla causa efficiens dependet à sua operatione, vel effectui, in alio genere causae, quam finalis; unde dicitur communiter, quod omne agens est propter suam operationem: Sed causa materialis, seu dispositiva, est valde diversa à causalitate finali: Ergo gratia habitualis non potest dependere in genere causae materialis, seu dispositivae, ab actibus quos effectivè producit.

223. Respondeo distinguendo Majorem: Nulla causa efficiens dependet à sua operatione, vel effectui, in alio genere causae, quam finalis, si sit purè efficiens, concedo Majorem: si simul habeat rationem causae efficientis & formalis, secundum diversos respectus, vel munia quae exercet, nego Majorem: nam licet ut gerit munus causae efficientis, non possit dependere à sua operatione, vel effectui, in alio genere causae, quam finalis; prout tamen habet rationem causae formalis, ab illo causari & dependere potest in genere causae materialis dispositivae; ut patet in forma ignis, quae quia non solum est causa efficiens caloris ut octo, proficiens ab ipsa per modum proprietatis, sed etiam causa formalis, ab ipso in genere causae materialis dispositivae dependet, non quatenus est causa efficiens ipsius (cùm causa efficiens in executione sit prior simpliciter & omnibus modis aliis causis) sed prout est causa formalis: Idem cum proportionem de gratia habituali, respectu actuum contritionis & charitatis, dicendum est: licet enim ea, prout est in infundi, & gerit vices auxilij moventis (sub qua ratione effectivè causat actus contritionis & charitatis) sit prior illis simpliciter & omnibus modis, & in nullo genere causae, sub hac ratione & formalitate, ab illis dependeat, ut tamen est habitus & forma sanctificans, & causa formalis justificationis, ab illis in genere causae materialis, seu dispositivae dependet, ut latius exposuimus in notabili, quod solutioni objectionum praemisimus: & in hoc valde hallucinantur Adversarii, dùm existimant nos velle quod gratia habitualis, prout est causa efficiens actuum contritionis & charitatis, ab illis in alio genere causae dependeat; hoc enim nusquam somniavimus, cùm pro certo habeamus, causam efficientem, ut efficiens est, à nulla alia causa, praeterquam à finali, posse pendere.

224. Obijcies ultimum: Dispositio ad augmentum gratiae, & virtutum, non est ab ipso augmento effectivè: Ergo neque dispositio ad primam gratiam erit effectivè ab ipsa gratia.

Respondeo dato Antecedente, negando consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia dispositio ad primam gratiam sanctificantem non est ipsius meritoria, dispositio vero ad augmentum gratiae, & virtutum, illud de condigno meretur: unde cùm principium meriti non possit

A cadere sub merito, dispositio ad augmentum gratiae, ab illo effectivè procedere nequit, sicut dispositio ad primam gratiam habitalem, ab ipsa effectivè producit.

§. III.

Corollaria praecedentis doctrinae.

EX dictis in hac disputatione inferes primò, 225. Quod licet aliquando iustificatio fiat in tempore, & in ea procedatur de imperfecto ad perfectum, per se tamen non requirit tempus, sed potest vnicò instanti fieri. Ita D. Thomas hic art. 7. ubi sic discutit. Tunc homo iustificatur, cùm Deus in eius anima gratiam introducit: Sed potest eam in instanti introducere: Ergo homo potest in instanti iustificari. Major patet, Minor probatur: Primò quia gratia per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur, ut dicitur ad Roman. 5. Sed Spiritus Sanctus advenit in instanti, juxta illud Act. 2. *Fallus est repente de caelo sonus, adveniens Spiritus vehemens*: Unde Glossa Ambrosij in illud Lucae 1. *Abiit in montana cum festinatione*: ait: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia*: & Chrysostomus homil. 25. in Joan. in principio assignat differentiam inter nativitatem ex carne, & ex Deo, per gratiam Spiritus sancti, quòd illa indiget tempore, hac vero perficitur in momento: Ergo Deus potest in instanti gratiam homini infundere.

C Secundò probatur eadem Minor: Quòd aliqua forma non statim introducat in subiectum, provenit ex eo quòd subiectum non est dispositum, & agens indiget tempore, ut disponat illud; videmus enim in naturalibus, materià disposità, formam introduci in instanti; & lucem in instanti recipi in diaphano, quia ex se est dispositum ad eam recipiendam: Sed Deus non requirit aliam dispositionem in anima, ad gratiam producendam, quam eam quam ipse facit, & hanc in instanti efficere potest: Ergo &c. Minor probatur quoad secundam partem, prima enim supponitur ex dictis de dispositionibus ad gratiam & justificationem: Quòd agens non statim disponat subiectum, provenit ex disproportionem aliqua inter indispositionem subiecti, & virtutem agentis; unde quantò fortior est virtus agentis, tantò citius disponit subiectum: Sed virtus divina, cùm sit infinita, superat quancumque indispositionem subiecti: Ergo potest quancumque materiam in instanti disponere, ac proinde liberum arbitrium ad gratiam iustificantem in instanti preparare.

Dices: Motus liberi arbitrij est electio: At electio, cùm requirat deliberationem consilij, quae important discursum, non potest fieri in instanti: Ergo liberum arbitrium non potest in instanti ad gratiam preparari. 226.

E Confirmatur: Ad actus liberi arbitrij, ad justificationem disponentes, necessaria est consideratio plurium, Dei scilicet, & peccati: Sed intellectus non potest simul plura intelligere: Ergo nec liberum arbitrij in instanti ad justificationem disponi.

Ad instantiam respondeo cùm D. Thomas hic art. 7. ad 1. motum liberi arbitrij ad justificationem requisitum, esse consensum ad detestandum peccatum, & ad accedendum ad Deum: consensus autem potest esse in instanti, sicut & ipsa electio, quae ad justificationem est necessaria; ut patet in Adamo, & in Angelis, qui per proprios actus, Deum omnibus aliis praeligendo, se ad gratiam disposuerunt. 227.

Ad confirmationem dico cum eodem S. Doctore in resp. ad 2. intellectum posse intelligere simul plura, si habeant ordinem adinvicem, quia tunc se habent per modum unius, juxta illud commune prologium: *ibi est unum propter aliud, ibi est unum tantum*: peccatum autem ut destruendum propter Deum, & ipse Deus, aliquem inter se ordinem habent.

228. Inferes secundò, justificationem, ex parte termini per eam producti, esse maximum opus Dei; cum gratia habitualis, quæ est ejus terminus, sit perfectior omni ente creato, & creabili, ut in Tractatu de gratia ostendimus, & innuit D. Thomas hic art. 9. ad 2. dicens, *Bonum gratie unius, majus est quam bonum nature totius universi*. Creatio tamen secundum quid, seu ex parte modi agendi, perfectior est justificatione: quia per creationem aliquid fit ex nihilo; per justificationem verò gratia educitur ex anima, non ratione potentie naturalis, sed obediæntialis, sicut in Tractatu de gratia declaravimus.

Disp. 2.
art. 4.

Disp. 4.
art. 2.

229. Inferes tertio, justificationem, ut communiter fit, esse quidem actionem mirabilem, sed non miraculosam.

Prima pars patet: nam in justificatione in primis remittuntur peccata; remissio autem peccatorum est præcipuum opus divinæ omnipotentie, juxta illud quod canit Ecclesia in collecta Dominicæ 8. post octavas Trinitatis: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas*: cujus dicti tres egregias rationes assignat S. Thomas 1. p. quæst. 25. art. 3. ad 3. Secundò in justificatione fit interna animæ recreatio & renovatio, de qua dicitur Psal. 103. *Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ*. Tertio anima peccatoris mirum in modum venustatur ac decoratur per gratiam habituales, quæ est animæ decor & pulchritudo, juxta illud Augustini 15. de Trinit. cap. 8. *Natura cum à Deo suo conditore justificatur, à deformi forma, formosam transformatur in formam*: unde animæ per gratiam justificatæ dicit Deus Cantic. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*. Quarto in justificatione homo fit Dei amicus, & objectum dilectionis specialis illius. De quo effectus loquitur Doctor mellifluus serm. 5. in dedic. Ecclesiæ, explicans illud Job: *Quid est homo quia magnificas eum? subdit enim quid? sine dubio vanitati similis factus est homo, ad nihilum redactus est homo. Quomodo tam en penitus nihil est, quem magnificat Deus? quomodo nihil erga quem oppositum est cor divinum? Respiremus fratres, & si nihil sumus in cordibus nostris, forte in corde Dei potest aliud latere de nobis. O pater misericordiarum, quid apponis erga nos cor tuum? Scio, scio: ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus? Denique in justificatione homo non solum fit Dei amicus, sed etiam in filium ejus adoptatur: quod est adeò mirabile & stupendum, ut Chrysologus serm. 72. id appelleret, *Sacramentum pavoris sanctorum*; & serm. 67. & 68. exclamet: *stupent Angeli, mirantur cælum, pavet terra, caro non fert, auditus non capit, non attingit mens, tota sustinere non potest creatura, astimare non sufficit, credere pertimescit*.*

Magna procul dubio Deus olim fecit mirabilia, quæ recenset Propheta Regius Psal. 135. dicens: *Qui facit mirabilia magna solus: qui fecit calos in intellectu: qui firmavit terram super aquas: qui fecit luminaria magna, Solem in potestatem diei,*

A *lunam & stellas in potestatem noctis: qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum: qui eduxit Israël de medio eorum, in manu potenti & brachio excelso: qui divisit mare rubrum in divisiones: qui percussit petram, & fluxerunt aquæ &c.* Hæc omnia quotidie renovat in justificatione impij. Ibi cælus facit in intellectu, qui terrenos olim & irracionales peccatores, facit coelestes & rationales. Ibi firmat terram super aquas, qui ex lachrymarum fluentis, cordis in bono firmitatem operatur. Hic luminaria magna creat, qui lucem gratiæ è tenebris peccatorum eruit. Hic percussit Ægyptum, & filios Israël eruit à captivitate Pharaonis, qui peccatores à miserabili liberat & Pharaonem, omnemque exercitum ejus aquis immergit, qui insurgentes affectuum inordinatorum fluctus comprimit, & omnes iniquitates nostras in profundum maris suæ infinitæ misericordiæ projicit. Hic petram in stagna aquarum convertit, qui ex durissimo corde lachrymarum fontes elicit. Denique justificationi impij istud Poëte meritò adaptari potest: *Non alibi miranda magis*. Illa enim opus est humanæ intelligentiæ impervium, mysterium in Deo absconditum, secretum horroris, sacramentum pavoris Sanctorum, & ænigma sacratissimum, & obscurissimum, quod nulla humani ingenij solertia aperire potest. Indica mihi, si nosti omnia, per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram? C *Job 38. Quæ verba exponens Gregorius magnus lib. 29. Moral. cap. 9. sic ait: Quid lucis nomine nisi justitia accipitur, & quid per tenebras nisi injustitia designatur? Unde quibusdam conversis à peccatorum nequitia dicitur: eratis aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino. Tunc verò lux nobis spargitur, quando mens nostra fidei radio illustratur: tunc æstus dividitur, quando divini amoris igne inflammatur. Indica ergo mihi per quam viam lux spargitur? Ac si aperire diceretur: dic quo ordine justitiam suam Deus oculis finibus cordium infundit, cum & per accessum non videatur, & tamen visibilia opera hominum invisibiliter immutat; cum unam eandemque mentem modo hac, modo illà virtute irradiet, tamen per sparsam lucem adhuc ex parte aliqua eam in tentationis tenebris remanere permittat, dum dura corda emollit, dum rigida inflectit, dum aspersa mitigat, dum frigida accendit, dum debilia roborat, dum vaga stabilit, dum nutantia confirmat: intueri si vales, incorporaliter veniens quibus eam meatibus illustret.*

Hunc mirabilem gratiæ effectum eleganter describit S. Prosper in carmine de ingratis, his verbis:

Deus ergo sepultos
Suscitat, & solvit peccati compede vinctos;
Ille obscuratis dat cordibus intellectum:
Ille ex injustis justos facit, indit amorem
Quo redametur amas, & amor quæ conferit ipse est.
Hunc itaque affectum, quo sumunt mortua vitam,
Quo tenebre fiunt lumen, quo immunda nesciunt,
Quo stulti sapere incipiunt, egrique valescunt,
Nemo alij dat, nemo sibi &c.

Secunda pars corollarij, quæ asserit justificationem, ut communiter fit, non debere dici miraculum, docetur à D. Thoma hic art. 10. & probatur breviter: Ut aliqua actio sit miraculosa, requiritur ut fiat præter ordinem communem divinæ providentiæ, ut patet in resurrectione mortui, & illuminatione cæci: Sed justificatio impij, ut com-

muniter fit, non fit præter ordinem communem divinæ providentiæ supernaturalis, fit enim procedendo paulatim ab imperfecto ad perfectum, & disponendo peccatorem ad gratiam, per actus fidei, spei, contritionis, & charitatis: Ergo illa non debet dici miraculum. Dixi, ut communiter fit, quia conversiones aliquæ extraordinariæ, qualis fuit conversio D. Pauli, & B. Magdalene, possunt dici miraculosæ, quia sunt præter communem & consuetum cursum divinæ providentiæ, moventis prius animam peccatoris ad conversionem imperfectam, ut postmodum ad perfectam deveniat; Deus autem animam D. Pauli, & B. Magdalene, tam vehementi & potenti gratiâ excitavit & movit, ut statim perfectionem quandam iustitiæ & charitatis assecuti sint. Unde de B. Magdalena ait Petrus Damianus serm. 5. de S. Bonifacio: *Stipula tartari in momento cedrus facta est paradisi, atque ut ita fatear, torris inferni factus est splendidum syduz cœli.* Hinc etiam communiter illi adaptant SS. Patres & Scripturæ Interpretes illud Isaia 21. *Eccce Babylon posita est mihi in miraculum.* Et Stephanus Cantuariensis apud Tilmanum in allegoriis, ait illam esse mirabilem illum arcum, quem Deus posuit in nubibus, ut signum esset fœderis, quod cum hominibus interat, de quo dicitur Eccli. 43. *Vide arcum, & benedic eum qui fecit eum, valde speciosus est in splendore suo.* Sicut enim (inquit) arcus fit ex repercussione radiorum Solis, & nube rorida; ita Christus, verus Sol iustitiæ, respiciens Magdalenam veluti nubem roridam, eam velut sacram Iridem variarum virtutum coloribus decoravit, & in lachrymarum imbrem resolvit. Quare de ea canit idem Author:

*Salve versicolor cœlum, Iridis instar, amœnas
Virtutum formas, florigerasque ferens.*

^{231.} Inferes ultimò, quatuor esse causas justificationis, sicut & cuiuslibet alterius actionis, materiale, formale, efficientem, & finale. Formalis est iustitia inherens, seu gratia habitualis & justificans, ut art. 3. ostensum est. Materialis est essentia animæ, in qua residet ipsa gratia justificans, ut in Tractatu de gratia visum est. Finalis est triplex: Prima gloria Dei; nam ut ait Paulus ad Ephes. 1. *Predestinavit nos in adoptionem filiorum &c. in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.* Secunda gloria Christi, de qua passim idem Apostolus in Epist. ad Colossenses, & ad Hebræos. Tertia est gloria & beatitudo cuiusque propria; quæ in clara Dei visione consistit, de qua dicitur ad Roman. 5. *Liberati à peccato, finem habemus vitam æternam.* Efficientem etiam est multiplex: Prima & præcipua est Deus, Secunda, eaque instrumentalis, conjuncta tamen cum Divinitate, est Christus ut homo. Tertia est ministerialis, nempe sacerdos, qui est minister sacramentorum, quæ sunt vasa & instrumenta gratiæ. Quarta est meritorea, & ipsa sola est Christus, qui, cum essemus inimici, propter nimiam charitatem quâ dilexit nos, suâ sanctissimâ passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit, ut ait Tridentinum sess. 6. cap. 7. Addi potest causa exemplaris, quæ est idem Christus resurgens à mortuis: quia ut ait D. Paulus ad Roman. 4. *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram:* id est, ut perfectum justificationis exemplar nobis exhiberet. Sicut enim Christus citò, verè, & perfectè, seu non iterum moriturus resurrexit; ita iustifica-

tio nostra, quæ est spiritualis quædam resurrectio à morte peccati ad vitam gratiæ, debet esse prompta, vera, & perfectæ: & sicut Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, ut ibidem ait Apostolus; ita Christianus in justificatione spiritualiter renascens, & ad vitam gratiæ resurgens, non debet amplius mori morte peccati, nec peccatum illi ultra dominari.

DISPUTATIO II.

De merito Iusti.

Ad quæst. 114. D. Thomæ.

Explicato primo effectu gratiæ habitualis, qui est justificatio impij, consequens est ut de merito iusti, quod est effectus ejus secundarius, disseramus, & quæ tradit S. Doctor quæst. 114. breviter exponamus.

ARTICULVS PRIMVS.

An homo possit aliquid verè & propriè, seu de condigno, à Deo promereri?

Meritum in communi est quædam affectio seu proprietas actus humani, prout est moraliter bonus, ut docet D. Thomas supra quæst. 21. art. 3. & si consideretur in abstracto, est jus quoddam ad præmium, seu mercedem ab alio habendam: si verò in concreto spectetur, definitur potest opus retributione dignum. Sed quia boni operis retributio duobus modis fieri vel exigi potest, nimirum vel ex quadam decentia, liberalitate, & ut sic dicam honestate præmiantis, vel ex iustitiæ debito, Theologi duplex distinguere solent meritum: unum propriè & strictè sumptum, quod habet in se valorem & æqualitatem cum præmio, & vocatur meritum de condigno: aliud largè & impropriè dictum, quod exceditur à præmio in valore, est tamen decens & congruum, ut tribuatur à præmiantem, unde dicitur meritum de congruo. Exemplum utriusque est in milite, cui proprium stipendium exhibetur de condigno; de congruo verò datur illi beneficium nobilitatis, vel donativum aliquod à Rege. Hic solum agimus de merito de condigno: cum enim illud simpliciter & absolute meritum appelletur, quando hæretici meritum in genere respuunt, potissimum de eo loquuntur. Illud autem tanto odio prosequuntur, ut Calvinus lib. 3. instit. cap. 15. dicat nomen meriti exosum esse, & eum pessimè fidei consuluisse, qui primus humanis hoc nomen aptavit operibus, ad Dei iudicium comparatis. Sunt tamen aliqui ex recentioribus hæreticis, qui meriti nomen admittunt, & concedunt homini aliquod meritum, non tamen vitæ æternæ, sed alterius præmij inferioris ordinis, idque non propter operum proportionem, sed ex sola Dei misericordia, ut refert Bellarminus lib. 5. de iustific. cap. 5. Pro veritatis Catholicæ declaratione & defensione

Dico, hominem, ex gratia seu per gratiam operando, posse verè & propriè, seu de condigno aliquid à Deo promereri.

Probatum primò ex Scriptura, quæ operibus ho-